

Слюсар Вадим*д.філос.н., доц.**Державний Університет «Житомирська політехніка»**магістрант**Донецький національний університет імені Василя Стуса*<https://orcid.org/0000-0002-5593-0622>**Мосієнко Олександр***к.і.н., доц. кафедри філософсько-історичних студій та масових комунікацій**Державний Університет «Житомирська політехніка»*<https://orcid.org/0000-0002-7106-8075>**Слюсар М.***асистент кафедри міжнародних відносин та політичного менеджменту**Державний Університет «Житомирська політехніка»*<https://orcid.org/0000-0002-1480-1111>**Історична пам'ять як чинник медіації для розв'язання іредентичних конфліктів в світі**

Анотація. У статті аналізується історична пам'ять у контексті іредентичних конфліктів. Акцентується на роль історичної пам'яті як соціального феномену та особливостях формування історичної політики як чинника на переговорних процесах при застосуванні методу медіації. Конфлікти, які виникають у результаті реалізації іредентизму як політики акторів (держави, партії чи громадсько-політичного руху) з метою за інтеграцію етнічних груп в один етнос у рамках єдиної держави, є надзвичайно ускладненими, оскільки основна апеляція відбувається до історії становлення етносу. Розкрито потенціальні загрози, які постають перед медіатором, оскільки історична пам'ять есплікується одночасно у простір діяхронної комунікації суспільства як віддалений у часі зв'язок поколінь і – синхронної комунікації як взаємовідносини у реальному часі, що засновуються на стратегії спільної долі заради майбутнього. Наголошується, що культурна комунікація апелює до надіндивідуальної пам'яті й містить як раціональні складові у вигляді історичних знань, так й ірраціональні (міфи, легенди, символи і т. д.), а конфлікти ж на основі іредентизму визначають передусім явище «спільної історії», тобто тривалі у часі процеси етнонаціональної взаємодії, які викристалізуються у різних формах колективного несвідомого. Врахування цих аспектів є суттєвим для здійснення медіації.

Ключові слова: медіація; іредентизм; історична пам'ять; колективне несвідоме; соціальний світ; мирне врегулювання; конфлікт; етнос; нація.

Актуальність. Нині проблема формування політики історичної пам'яті є однією з найбільш актуальних суспільних проблем у багатьох країнах, в яких триває активна фаза націєтворення, особливо це прослідковується на пострадянському просторі. Історія постає своєрідною пам'яттю суспільства, що реалізується в конкретних дискурсивних практиках. Проведення меморіальних заходів має на меті не лише актуалізацію в масовій свідомості знань про окремі події минулого, а й закріплення їх у формі символів, які здатні викликати сильні емоції та спогади, ставати інтегральною ознакою спільноти. Також історична пам'ять виконує конкретні легітимізаційні функції щодо утвердження державності, нації, статусу груп та спільнот. Історична пам'ять як є складовою культури конкретного етносу, закарбована у формі традицій та цінностей, так і інструментом національної самоідентифікації особи. Це супроводжується формуванням почуття приналежності до нації (незалежно від її етнічного походження), а також ціннісних орієнтацій, які виражаються у вибірковому ставленні до множини матеріальних та духовних благ. У контексті виникнення міжнаціональних конфліктів історична пам'ять постає як соціокультурний феномен, який у концентрованому виразі містить у собі комплекс «запобіжників», які не дозволяють конфлікту перейти у гострі форми перебігу. Історична пам'ять – це емоційне забарвлення інформації про трагічні сторінки історії нації як нагадування про неприйнятні для розвитку альтернативи конфліктних процесів, проект майбутнього, яке не повинно статися. Водночас, як показують події, які передували Другій світовій війні, події багатьох локальних воєн періоду Холодної війни, військових конфліктів на пострадянському просторі, у т. ч. російсько-української війни, історична пам'ять здатна виступати інструментом агресивної

політики. Іредентичні конфлікти апелюють передусім до необхідності «повернення історичної справедливості», «права на землю», «кровного возз'єднання».

Мета статті – розкрити роль та місце феномену історичної пам'яті у переговорних процесах для розв'язання іредентичних конфліктів.

Ступінь дослідження проблеми. Питання історичної політики в її різних аспектах аналізувалася у предметному полі міжнародних відносин, політичних та філософських наук. Системний аналіз історичної пам'яті здійснено вітчизняною дослідницею Л.Нагорною, яка у монографії «Історична пам'ять: теорії, дискурси, рефлексії» з'ясувала особливості еволюції теорій і формування простору пам'яті на основі аналізу наукових підходів до тлумачення й розуміння колективної пам'яті, опису світового досвіду реалізації політики пам'яті, розкриттю ролі й місця історичної пам'яті у процесі самоідентифікації [12]. У політологічній площині у контексті актуальних безпекових (внутрішньо політичних та геополітичних) проблем здійснено аналітичну доповідь фахівцями Національного інституту стратегічних досліджень за загальною редакцією В.М. Яблонського. У доповіді акцентовано на російському іредентизмі як значного конфліктогену (доповідь опублікована у 2019 році) та ролі освіти, науки й культури у процесі формування історичної пам'яті українського суспільства, яка і стає соціально значимим інструментом подолання деструктивного впливу агресора [17]. Категоріальні та концептуальні характеристики «історична пам'ять» визначено О.Стасевською, яка розглядала цей феномен як джерело самоусвідомлення особи та інструменту її ідентифікації в культурному просторі. Науковицею розкрито структурні та функціональні особливості історичної пам'яті, а також експлікації його аксіологічних характеристик [15]. Вагомим є наукові розвідки, в яких здійснюється порівняння практики подолання наслідків «травмуючих подій / історичних періодів» різними країнами. Для країн Східної Європи це стосується передусім декомунізації. Ґрунтовний аналіз антикомуністичного законодавства та відповідних політичних практик здійснено В.Вороною [11]. Проблема медіації переважно розглядається в предметному полі юридичних наук, але дедалі частіше розкриваються різні аспекти застосування цього інструменту розв'язання конфліктів в різних соціогуманітарних сферах, а також міжнародних відносинах. Щодо останнього варто виокремити праці І.Богінської, яка дає оцінки щодо можливостей використання потенціалу медіації на основі концепції «сірої зони» [10], у т. ч. на прикладі російсько-української війни, а також у контекстах політики миротворчості як виклику сучасній системі безпеки. Прикметно, що низка праць науковиці присвячена проблемам політики історичної пам'яті як стратегії у міжнародних конфліктах [8; 9].

Основний матеріал. В умовах війни наша держава стикнулася з тим, що країна-агресор доповнює збройне протистояння «війною пам'яті». Тому досвід та стратегії історичної політики наших сусідів заслуговують на увагу дослідників. Історична пам'ять, за О.Стасевською, є загальноприйнятими уявленнями про минуле країни та народу, їх розвиток, які обговорюються та транслуються у публічному просторі, сприяючи формуванню соціокультурних ідентичностей. Ці уявлення допомагають усвідомленню спільних проблем та цілей, об'єднують та мобілізують представників різних поколінь для їх досягнення [15, с. 125].

Вітчизняні фахівці трактують сутність політики пам'яті як один із видів державної діяльності в публічній сфері, спрямований на формування осмисленого погляду суспільства на взаємозв'язок минулого, сьогодення та майбутнього, збалансоване співвідношення традицій та інновацій, а також розуміння важливості збереження культурної спадщини [12, с. 117]. Тому історична пам'ять, у межах державної політики пам'яті, є функцією влади, яка визначає, як минуле має сприйматися суспільством. Політика пам'яті завжди спрямована на створення бажаного синтезу між сьогоденням та минулим. З цього погляду доцільно говорити про державну політику пам'яті як про систему цілей та заходів, які здійснюються суб'єктом цієї політики для створення умов, за яких громадяни могли б побачити свою ідентичність у зв'язку з національною державою та/або відповідним наддержавним утворенням. Сказане вище підтверджує, що держава відіграє активну роль у формуванні національної ідентичності, що демонструє продовження національних державних традицій та соціокультурної самобутності, що так само остаточно легітимізує існування держави-нації [17, с. 20–21].

Політика пам'яті є важливим інструментом м'якої сили для будь-якої держави, особливо актуальною в епоху інформаційного суспільства. Формуючи уявлення громадян про минуле, активно залучаючи їх до суспільних процесів, політичні сили набувають додаткових можливостей для мобілізації виборців. У сучасних умовах подібна стратегія застосовується практично всіма державами Східної Європи. Досвід цих країн є унікальним завдяки особливостям їх історичного розвитку після кризи соціалістичної системи, а також успішної інтеграції до Європейського союзу та НАТО, що підтверджується високими для регіону економічними та соціальними показниками. Історична політика є фактором консолідації суспільства та формування його реакції на внутрішні та зовнішні політичні виклики. Політика держави у сфері історії базується на понятті «історична пам'ять».

Під історичною політикою українські науковці розуміють набір практик, за допомогою яких політичні сили чи держави прагнуть затвердити певні інтерпретації історичних подій як домінуючі. Історична політика виконує три функції: 1) символічну (надання значущості певним подіям); 2) інтерпретативну

(тракування подій у рамках поточної політики); 3) ідентифікаційну (формування національної ідентичності) [17, с. 26]. Отже, історична політика – це вибір і поширення державою системи суспільно-політичних цінностей.

Історична політика є суттєвим фактором, який визначає характер перебігу переговорних процесів під час конфліктів, а також врегулювання постконфліктних станів. Як зазначає вітчизняна дослідниця І.Богінська, «політика пам'яті на етапі постконфліктної стабілізації та примирення окреслює у міжнародному масштабі зовсім іншу ситуацію порівняно з локальними спільнотами» [9, с. 16]. Дедалі частіше виступає інструментом розв'язання військових міжнародних та міждержавних конфліктів метод медіації. Він передбачає залучення третіх нейтральних сторін у переговорний процес. За визначенням словника «Britannica», медіація в міжнародних відносинах тлумачиться як практика, за якої під час конфлікту використовуються послуги третьої сторони для зменшення розбіжностей або пошуку рішення за умови, що медіатор зазвичай бере на себе більше, ніж за інших методів, ініціативи, пропонуючи конкретні умови врегулювання [14]. У наших попередніх дослідженнях ми розглядали війну як форму насилля у процесі соціальних трансформацій [6; 13; 5]. Військові ж конфлікти, які виникають у результаті реалізації іредентизму як політики акторів (держави, партії чи громадсько-політичного руху) з метою за інтеграцію етнічних груп в один етнос в межах єдиної держави, є надзвичайно ускладненими, оскільки основна апеляція відбувається до історії становлення етносу.

Труднощі роботи медіатора полягають у тому, що історична пам'ять есплікується одночасно у простір діяхронної комунікації суспільства як віддалений у часі зв'язок поколінь і – синхронної комунікації як взаємовідносини у реальному часі, що засновуються на стратегії спільної долі заради майбутнього. Історична пам'ять, за визначенням О.Стасевської, розуміється як – загальноприйняті уявлення про минуле країни, нації, їхній розвиток, які транслуються, обговорюються в публічному просторі формуючи соціально-культурні ідентичності, сприяючи усвідомленню спільних проблем, цілей, консолідуючи і мобілізуючи представників різних поколінь на їх досягнення [15, с. 125]. Тобто така комунікація апелює до надіндивідуальної пам'яті й містить як раціональні складові у вигляді історичних знань, так й ірраціональні (міфи, легенди, символи і т. д.). Конфлікти ж на основі іредентизму визначають передусім явище «спільної історії», тобто тривалі у часі процеси етно-національної взаємодії, які викристалізуються у різних формах колективного несвідомого. Саме ці чинники суттєво впливають на процеси врегулювання конфліктів. Зокрема поєднання раціональних та ірраціональних складових з домінантою останніх спостерігається у формуванні образів ворога. З одного боку, вони є наслідком агресії однієї держави чи народу відносно іншого, а з іншого – результатом внутрішньої політики як відображення конкретного етапу становлення етносу. Яскравим прикладом є пошук зовнішніх ворогів як підґрунтя національної консолідації у фашистських режимах (це описано у праці У.Еко «Урфашизм» [2]), у періоди міметичних криз (Р.Жирар «Цап відбувайло» [3]). За цих умов базовою позицією для конфлікту є ірраціональна віра в необхідність «повернення історичних земель», «встановлення історичної справедливості», а політиці сучасної росії додається ще ідея заперечення існування української нації й об'єднання її з російським («русскім») етносом. У цьому контексті погодимось з Ю.Теміровим, що для теперішньої російської влади політика пам'яті є не стільки інструментом формування національної ідентичності, скільки інструментом консолідації соціальної бази всередині країни, а також реалізації стратегічної мети зовнішньої політики – відновлення статусу світової держави, що за умов слабкості громадянського суспільства, індивідуалістичних цінностей полегшує для влади формування необхідних складових колективної пам'яті росіян, але водночас робить ефект відносно нетривалим [16, с. 265]. Історична подія стає лише інструментом політики, яка так само як слушно наголошує І.Богінська, «неминуче зазнає трансформації, з часом перетворюється на міфологізований конструкт, що існує в рамках певного нарративу» [8, с. 104]. А відтак, основні переговорні позиції однієї із сторін за таких умов можуть стати безапеляційним відстоюванням міфологемних тверджень. Безперспективною є робота медіатора, який вивчатиме ірраціональні доводи, намагаючись надати їм логічно-раціонального пояснення для визначення ймовірних позицій консенсусу. Унеможливує роботу медіатора реалізація імперської чи неоімперської політики одного з суб'єктів конфлікту, яка, як правило, ґрунтується на міфічних поясненнях історичних та політичних процесів.

Другою складовою, яка суттєво ускладнює роботу медіатора, є травматичний слід у колективній пам'яті суспільства. Такі історичні події як війни, геноциди та терор знаходять відображення в історичній пам'яті у суспільних та колективних уявленнях. Вони мають інтергенеративний характер, тобто передаються з покоління до покоління, впливаючи не лише на відповідне ціннісне сприйняття історичних подій, постатей, формування збірних уявлень про сусідній етнос, але й визначає поведінку нащадків в цілому. Йдеться про утвердження ментальних рис, в яких відображені також і культурні коди подолання травмогенів.

Враховуючи зазначені складові задачею медіатора є визначення «контрактної зони», тобто з'ясування, чи опоненти досягли кінцевої межі, чи просто блефують, щоб її уникнути; надання сторонам вказівки щодо монокультурних стандартів і норм, які кожна із сторін суб'єктивно вважає, можливим для застосування у переговорах [4]. Тобто відбувається своєрідна раціоналізація історичної пам'яті кожної сторони. А також

реалізується програма створення комунікативної платформи для сторін. В епоху постправди у комунікації утверджується домінування проголошення конкретних тверджень, які стигматизуються як «правда» замість пошуку істини, що так само унеможливує діалог [7, с. 29]. Задача ж медійника – здійснити міжкультурне посередництво, тобто комунікативне узгодження культурних цінностей і поведінки, яке показує спосіб, у який культурні передумови адаптуються до конкретних умов спілкування, а переплетені особисті культурні траєкторії виробляються як малі культури [1, с. 320]. Медіатор спонукає кожну із сторін визнати культурне розмаїття, зменшити етноцентричне спілкування, для чого базовим для переговорів мають стати визнання кожної сторони як рівноправного суб'єкта, заперечення можливостей маніпуляції історичними фактами (в т. ч. і вигаданими) в якості аргументів. Ризиком залишається використання історичних образів «провини» і «невинності», апеляція до яких під час переговорів із проєкцією на постконфліктне існування держав дозволяє отримати стратегічну перевагу однією із сторін. У цій ситуації держави або визнають свою провину і моральну відповідальність за скоєні злочини (тому вони намагаються залагодити свою провину, посилаючи жести розкаяння, сорому та вибачення), або вирішують не визнавати моральну відповідальність і зображують себе «невинними жертвами» (тому вони уникають зазначених сигналів, прагнуть отримати визнання та компенсації за власні страждання) [9, с. 16]. За умов фактів прямого насилля по відношенню до цивільного населення, порушення «законів війни» медіація суттєво ускладнюється й потребує апеляції до необхідності розслідування усіх фактів злочину, що дозволить питання історичної пам'яті перевести із площини соціального міфотворення до об'єктивно-раціональної оцінки статусів «провини» та «вини».

Висновки. Історична політика є суттєвим фактором, який визначає характер перебігу переговорних процесів під час конфліктів, а також врегулювання постконфліктних станів. Труднощі роботи медіатора полягають у тому, що історична пам'ять есплікується одночасно у простір діяхронної комунікації суспільства як віддалений у часі зв'язок поколінь і – синхронної комунікації як взаємовідносини у реальному часі, що засновуються на стратегії спільної долі заради майбутнього. Завданням медіатора є раціоналізація історичної пам'яті кожної сторони, що передбачає визначення «контрактної зони» (з'ясування, чи опоненти досягли кінцевої межі, чи просто блефують, щоб її уникнути; надання сторонам вказівки щодо монокультурних стандартів і норм, які кожна з сторін суб'єктивно вважає, можливим для застосування у переговорах). Медіатор спонукає кожну із сторін визнати культурне розмаїття, зменшити етноцентричне спілкування, для чого базовим для переговорів мають стати визнання кожної сторони як рівноправного суб'єкта, заперечення можливостей маніпуляції історичними фактами (в т. ч. і вигаданими) в якості аргументів. Перспективами подальших досліджень є аналіз таких ризиків у роботі медіатора як використання конфліктуючими сторонами історичних образів «провини» і «невинності».

Список використаної літератури:

1. *Baraldi C.* A framework for understanding intercultural mediation from the standpoint of a systemic theory of communication / *C.Baraldi* // *The Routledge Handbook of Intercultural Mediation* / edited by *D.Busch*. – 2022. – P. 320–328. DOI: 10.4324/9781003227441-40.
2. *Eco U.* Ur-Fascism / *U.Eco* // *The New York Review of Books*. – 1995 [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.nybooks.com/articles/1995/06/22/ur-fascism/>.
3. *Girard R.* The Scapegoat / *R.Girard*. – Baltimore : The Johns Hopkins University Press, 1986. – 215 p.
4. *Macharzina K.* Mediation in International Negotiations / *K.Macharzina* // *Management International Review*. – 2001. – Vol. 41, Is. 1. – 3 p.
5. Mediation (international relations) [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.britannica.com/topic/mediation-international-relations>.
6. *Ślusar W.* Problem przemocy i wojny w kontekście transformacji społecznych / *W.Ślusar* // *Wojna / Pokój. Humanistyka wobec wyzwań współczesności : monografia* / red. *R.Sapeńko, P.Pochyły*. – Zielona Góra, 2017. – S. 24–51.
7. *Slyusar V.M.* Is dialogue possible in the post-truth era? (Media philosophy and social and communication studies) / *V.M. Slyusar, G.V. Khrystokin, A.O. Yastrebova* // *Philosophical Sciences*. – 2023. – № 1 (93). – P. 29–40.
8. *Богінська І.В.* Конфлікти пам'яті в міжнародних відносинах / *І.В. Богінська* // *Регіональні студії*. – 2021. – Вип. 24. – С. 103–109.
9. *Богінська І.* Політики історичної пам'яті як стратегії у міжнародних конфліктах / *І.Богінська* // *Міжнародні конфлікти у сучасному світі: від регіонального протистояння до глобального суперництва : матеріали міжнародної наукової конференції, 16 грудня*. – Львів : Факультет міжнародних відносин ЛНУ ім. І.Франка, 2022. – С. 12–16.
10. *Богінська І.В.* Медіація у «сірій зоні» / *І.В. Богінська* // *Політичне життя*. – 2022. – № 1. – С. 7–16.
11. *Воронова В.А.* Політичні практики декомунізації у країнах східної Європи / *В.А. Воронова* // *Політичне життя*. – 2020. – № 20. – С. 5–11.
12. *Нагорна Л.П.* Історична пам'ять: теорії, дискурси, рефлексії / *Л.П. Нагорна*. – Київ : ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса, 2012. – 328 с.
13. *Слюсар В.М.* Насилля: соціально-філософська природа : монографія / *В.М. Слюсар*. – Житомир : Вид-во Євенок О.О., 2017. – 450 с.

14. Слюсар В.М. Війна як форма насилля у процесі соціальних трансформацій / В.М. Слюсар // Мандрівець. – 2016. – № 3. – С. 21–25.
15. Стасевська О.А. Експлікація аксіологічного аспекту концепту «історична пам'ять» / О.А. Стасевська // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Сер. : Філософія. – 2018. – № 1. – С. 123–135.
16. Теміров Ю. Фактор «історичної пам'яті» у зовнішній політиці сучасної росії / Ю.Теміров // Історичні і політологічні дослідження. – 2018. – Спец. випуск. – С. 257–266.
17. Політика історичної пам'яті в контексті національної безпеки України : аналіт. доповідь / В.М. Яблонський, В.С. Лозовий, О.Л. Валецький та ін. – Київ : НІСД, 2019. – 144 с.

References:

1. Baraldi, C. (2022), «A framework for understanding intercultural mediation from the standpoint of a systemic theory of communication», *The Routledge Handbook of Intercultural Mediation*, in Busched, D. (ed.), pp. 320–328, doi: 10.4324/9781003227441-40.
2. Eco, U. (1995), «Ur-Fascism», *The New York Review of Books*, [Online], available at: <https://www.nybooks.com/articles/1995/06/22/ur-fascism/>
3. Girard, R. (1986), *The Scapegoat*, The Johns Hopkins University Press, Baltimore.
4. Macharzina, K. (2001), «Mediation in International Negotiations», *Management International Review*, Vol. 41, Is. 1, 3 p.
5. «Mediation (international relations)», [Online], available at: <https://www.britannica.com/topic/mediation-international-relations>
6. Ślusar, W. (2017), «Problem przemocy i wojny w kontekście transformacji społecznych», *Wojna / Pokój. Humanistyka wobec wyzwań współczesności*, monografia, in Sapeńko, R. and Pochyły, P. (ed.), Zielona Góra, pp. 24–51.
7. Slyusar, V.M., Khrystokin, G.V. and Yastrebova, A.O. (2023), «Is dialogue possible in the post-truth era? (Media philosophy and social and communication studies)», *Philosophical Sciences*, No. 1 (93), pp. 29–40.
8. Bohinska, I.V. (2021), «Konflikty pamiaty u mizhnarodnykh vidnosynakh», *Rehionalni studii*, Is. 24, pp. 103–109.
9. Bohinska, I. (2022), «Polityky istorychnoi pamiaty yak stratehii u mizhnarodnykh konfliktakh», *Mizhnarodni konflikti u suchasnomu sviti: vid rehionalnoho protystoiannia do hlobalnoho supernytstva*, materialy mizhnarodnoi naukovoï konferentsii, 16 hrudnia, Fakultet mizhnarodnykh vidnosyn LNU im. I.Franka, Lviv, pp. 12–16.
10. Bohinska, I.V. (2022), «Mediatsiia u "sirii zoni"», *Politychne zhyttia*, No. 1, pp. 7–16.
11. Voronova, V.A. (2020), «Politychni praktyky dekomunizatsii u krainakh skhidnoi Yevropy», *Politychne zhyttia*, No. 20, pp. 5–11.
12. Nahorna, L.P. (2012), *Istorychna pamiat: teorii, dyskursy, refleksii*, IPIEND im. I.F. Kurasa, Kyiv.
13. Sliusar, V.M. (2017), *Nasyllia: sotsialno-filosofska pryroda*, monohrafiia, Vyd-vo Yevenok, O.O., Zhytomyr.
14. Sliusar, V.M. (2016), «Viina yak forma nasyllia u protsesi sotsialnykh transformatsii», *Mandrivets*, No. 3, pp. 21–25.
15. Stasevska, O.A. (2018), «Eksplikatsiia aksiolohichnoho aspektu kontseptu "istorychna pamiat"», *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Yurydychna akademiia Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho»*. Ser. *Filosofiia*, No. 1, pp. 123–135.
16. Temirov, Yu. (2018), «Faktor "istorychnoi pamiaty" u zovnishnii politytsi suchasnoi rosii», *Istorychni i politolohichni doslidzhennia*, Spets. vypusk, pp. 257–266.
17. Yablonskyi, V.M., Lozovyi, V.S., Valevskyi, O.L. et al. (2019), *Polityka istorychnoi pamiaty v konteksti natsionalnoi bezpeky Ukrainy*, analit. dopovid, NISD, Kyiv.

Slyusar V., Mosiyenko O., Slyusar M.

Historical memory as a mediation factor for resolving irredentist conflicts in the world

Abstract. The article analyzes historical memory in the context of irredentist conflicts. Emphasis is placed on the role of historical memory as a social phenomenon and the peculiarities of the historical policy formation as a factor in negotiation processes when applying the mediation method. The conflicts that arise as a result of the implementation of irredentism as a policy of actors (state, party or socio-political movement) with the aim of integrating ethnic groups into one ethnos within the framework of a single state are extremely complicated, since the main appeal is to the history of the formation of the ethnos. The potential threats that appear before the mediator are revealed, as historical memory is explicated simultaneously in the space of diachronic communication of society as a distant in time connection of generations and synchronous communication as mutual relations in real time, based on the strategy of common destiny for the sake of the future. It is emphasized that cultural communication appeals to supra-individual memory and contains both rational components in the form of historical knowledge and irrational ones (myths, legends, symbols, etc.), and conflicts based on irredentism primarily determine the phenomenon of "common history", that is, long-term processes of ethno-national interaction, which are crystallized in various forms of the collective unconscious. Consideration of these aspects is essential for mediation.

Keywords: mediation; irredentism; historical memory; collective unconscious; social world; international relations; conflict; ethnos; nation.

Стаття надійшла до редакції 01.02.2024.